

DE DIAGNOSI AFFECTIO-
NUM CUTANEARUM
SCORBUTICARUM.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
QUAM
CONSENSU AMPLISSIMI MEDICORUM ORDINIS
IN
UNIVERSITATE CAESAREA LITERARUM
DORPATENSI,
UT GRADUM
DOCTORIS MEDICINAE
LEGITIME ADIPISCATUR,
LOCO CONSUETO PUBLICE DEFENDET
AUCTOR
IOHANN. CAROLUS DE DRESSLER,
CÜRONUS.

.....
DORPATI LIVONORUM.
TYPIS J. C. SCHÜNMANNI, TYPOGRAPHI ACADEMICI.
MDCCGXXVII.

Imprimatur,

ea tamen conditione, ut, simulac typis excusa fuerit
haec dissertatio, antequam distribuatur, septem exem-
plaria ei Collegio, cui censura librorum mandata est,
mittantur.

Dorpati Livonor. d. xii. Mens. Novbs. m^occccxvii.

Dr. J. C. Moier,

Decanus.

D16606

Introductio.

Cum post receptas extrinsecus diversissimi gene-
ris materias iisdemque, multum a se invicem
recedentibus, rebus externis restitutis, eadem
semper in humorum massa peculiare mixtionis
mutationes consequuntur, quae igitur penes sin-
gulos homines, in quibus saepe sub conditioni-
bus externis valde diversis apparent, morborum
formis definitis atque in universum perpetuo se-
cum constantibus manifestantur quaeque, si ad
organon cutaneum referuntur, nunquam non
morborum cutaceorum formas characteristicas
provocant: has quidem in humorum massa mu-
tationes Dyscrasiarum nomine insignimus,
quamvis earum naturam sufficienter explanare
haud valeamus. Nam quodcunque de interna
earum ratione scimus, vel conjecturis nititur, vel
e phaenomenis in conspectum cadentibus, quae

has morborum formas characteristicas, mixtionis conditionibus provocatas, comitantur, ab experientia desumptum est. Vis vocis „dyscrasia“ hic sensu strictissime definito ac scientifico accipitur, quum haec ea tantummodo mixtionis vitia exclusive comprehendat, quae a valde diversis impulsibus orta, semper sibi consentiunt ac similia semper morborum phaenomena provocant. A morbis miasmaticis et contagiosis status morborum dyscrasici partim eo distinguuntur, quod non, ut illi, materiis specificis, miasmate et contagio provocantur, partim eo, quod in illis nulla infectionis materia evolvitur, quae morbum specificum ab uno individuo ad alterum propaget. Attamen jam hoc loco disiteri non possumus, morbos, e dyscrasia originem repetentes, hic illic infectionem adducere, tum vero morbis contagiosis esse admerandos; sed id semper magis per exceptionem fieri et major symptomatum morbosorum numerus non infectionis ope accidere debet; qua in re probabile adhuc semper videtur, ibi tantum infectionem locum habere posse, ubi universim conditiones ita comparatae sunt, ut omnino dyscrasia, quae hoc in casu infectione contingit, facile evolvi potuisset. Sic e. g. achores, cancer etcet. ibi duntaxat inficere videntur, ubi in universum ad excolendum habitum dyscrasicum, causam eorum continentem, proclivitas quaedam adest. Utique tamen dyscrasiae notio indefinita adhuc relinquitur et nominatim omnes fere morborum formae, in quibus humorum massae mutationes observantur, qua dyscrasici morborum status possunt considerari, v. c. morbus arquatus seu icterus, morbus coerulesus, urticaria et alii. Ad

constituendam hanc notionem opus adhuc est ut definiatur, quomodo habitus morborum dyscrasicus ab humorum decompositionibus fortuitis ac simplicibus sit distinguendus, Hoc respiciendo, ibi duntaxat dyscrasiam statuimus, ubi humorum vitia sensim tantum ac pedetentim excoli possunt, ubi etiam humorum mutationes, semel ortae, stabiles permanent ac naturae conatibus exaequantibus vel nunquam, vel lente tantummodo et conditionibus imprimis commodis praesentibus removeri queunt, ubi denique eadem, sibi ipsis commissae, serius vel ocus cachexias generales provocant, communiter exitum mortiferum adducentes, in quibus status humorum decompositus apertius semper manifestatur et quae, hac forma exulta, interdum contagiosae fiunt. Contra tanquam vitia humorum simplicia ea consideramus, ubi humorum mutationes memoratae modo cito modo tarde excoluntur, ubi humorum vitium eadem facili opera tam curandi conatibus naturae quam artis beneficio removeri rursus potest, ubi in eo casu, quo natura aut ars curationem perficere haud valet, nunquam non sive vitia organica, sive insignis quaedam, nec humorum temperationi accomodata, virium vitalium imbecillitas culpam rei sustinent et ubi his tantum sub conditionibus in cachexiam transit, cum communiter, sibi ipsi commissum, sponte evanescat. Denique vitium humorum simplex nunquam contagium provocare poterit. Generatim forte inter ambos morborum status hoc adhuc momentum distinguens constitui posset: in dyscrasia proprie sic dicta humorum decompositio. saltem ab initio, praevalet et universalis virium habitus minus perspi-

cue afficitur, cum in dyscrasia curandi methodus morbosae humorum mixtioni exactius renitatur, in vitiis humorum simplicibus contra vires morbose aberrantes aeque ac contra humorum mutationem directa sit. Denique subjungi potest: ubi in dyscrasiae decursu vitia organica prodeunt, haec ab humorum mutatione producuntur, ubi autem in simplicibus humorum vitiis observantur, sive coëxistentia sunt, sive mutatae humorum mixtionis causae. Omnino et his definitionibus nequaquam strictissima inter amhos status morbosos chemicos distinctio profertur atque hic, ut saepe fit in disciplinae nostrae studio, plura adhuc singulorum judicio committuntur; attamen, singulis forte casibus exceptis, semper ad dyscrasiam a simplici humorum decompositione distinguendum sufficient.

Quod igitur specialiter dyscrasiam attinet, ei quidem status morbosos universales sequentes attribnere solemus, qui simul omnes nunc magis nunc minus qua morbi cutanei manifestantur: chlorosin, scorbutum, scrophulas, carcinoma. Arthritis, rheumatismus et catarrhus, si forma sua propria ac pura apparent, ad morbos dyscrasicos haud pertinere existimaverim; sed ubi hi morbi habituales redduntur, frequentiori mali reditu peculiaris quaedam ac stabilis humorum decompositio evolvi videtur, quae a mutationibus, in decursu acuto horum morborum, quoad humorum massam, accidentibus, valde recedens apparet, quam adeo optimo jure arthriticae, rheumaticae et catarrhalis dyscrasiae nomine designamus. Hinc arthritis, rheumatismus et catarrhus in pura sua forma ad morbos, ex arthri-

tica, rheumatica et catarrhali dyscrasia ortos eandem habent rationem, quam causa ad effectum; quare, per se spectati, hi morbi non sunt dyscrasiae, facile vero ansam ei possunt praebere, si humorum vitia, in iis occurrentia, non corriguntur et exaequantur. Quoad lepram, difficile definitum est, num majori jure contagiosis aut dyscrasicis morborum statibus sit annumeranda. Neque hucusque exploratum jam est et perspectum, num leprae contagium fixum tantummodo vel simul volatile sit censendum. Si majorem spectamus observationum numerum atque hinc judicii nostri rationem repetimus, lepra non est contagiosa, ideoque jure utique dyscrasiis foret adnumeranda, cum ejus origo, decursus, insanabilis plurimis in casibus solius naturae ope conditio, in universum peculiaris ejusdem habitus hunc locum ei vindicet. Cel. Prof. Dr. Struve ergo eam quoque statibus morborum dyscrasicis adnumerat, cujus auctoritatem hic sequor. Denique adhuc specialem quandam morborum formam, post haud convenientem usum Mercurii medicinale, raro alio modo orientem, statibus morborum dyscrasicis assignamus, quia nemo non peculiare in humorum massa mixtionis mutationes hac in forma agnoscit. Fortasse eodem jure plures morborum casus, qui assumpta alia venena, nominatim metallica, sequuntur, huic classi essent inserendi; verum enimvero nimis raro occurrunt, justo minus sunt explorati atque non ita qua morbi cutanei manifestantur, ut hic operam eis liceat impendere.

Hoc prolegomeno, quo sententiam meam de vera dyscrasiae natura breviter exposui, absoluto, jam ad proprium commentationis meae inauguralis

argumentum transeo. Brevem enim phaenomenorum scorbuti, qua morborum cutaneorum formae, expositionem exhibere mihi proposui, qua in re partim phaenomena scorbuti genuini, qua mali cutanei, partim morbos adfines, si modo qua veri morbi cutanei manifestantur, Lectoribus benevolis ab oculis ponere conabor.

Argumenti tractatio.

Haec nostra commentatiuncula id tantum spectat, ut de acrimonia scorbutica, qua diversarum affectionum cutaneorum causa agatur. Dyscrasia scorbutica, cujus praesentiam non solum in scorbuto genuino terrestri et maritimo statuimus, sed etiam, forma quidem variata, qua momentum causale petechianoseos excultae, stomachicae ac multiplicium exanthematum cutaneorum chronicorum consideramus, magis vel minus perspicue habitu quodam humorum dissoluto, ad decompositionem per putredinem proclivi, cognoscitur. Quamvis scorbutum et omnes morbi, quoad formam et naturam ei adfines, neutiquam tantum qua morbi humorum chronici manifestantur, ac nominatim in iis omnibus status irritabilitatis et virium agentium systematis irritabilis corruens ignorari non possit. semper tamen sanguinis et humorum habitus dissolutus et ad putredinem propensus praevallere et nequaquam sufficienter ex infirmitate systematis vasorum sola explicari posse videtur, quoniam alioquin omni explicandi ratione destitueremur, cur non omnibus in casi-

bus, ubi statum irritabilitatis et energiae systematis vasorum collapsum observamus, scorbutus quoque oritur. Ipsa prima scorbuti origo, quae ex mala aëris conditione, cum nimis materiis e regno animali est repletus et principii oxygenii inopia laborat, gignitur, uti e. g. in nimium inclusis navium fundis vel in oris maritimis septentrionalibus Sueciae, Norvagiae, Scotiae, Angliae et forsitan etiam Hollandiae animadvertitur, ubi per totius fere anni intervallum nebulae dominantur humidae ac sanitati noxiae, ubi porro aër perpetuo insignem aquae et azotici continet copiam. Nec minus recentium alimentorum penuria, ciborum fortiter sale conditorum aut corruptorum usus, atmosphaera humida, permadefactorum hominum affectio etcet., magna cum probabilitate characterem horum morborum primitus chemicum innuit. Atque ipsa illa observatio, quod morborum formae scorbuticae illaesa ac fere integra omnino viagendi organica occurrere possint, uti hoc in morbo maculoso Werlhofii et stomachace locali animadvertitur, certo cuidam independentiae gradui decompositionis humorum chemicae a generali virium hoc in morbo statu aperte patrocinatur. Denique etiam humorum decompositio, dyscrasiae scorbuticae prorsus analoga, in febre putrida potest evolvi; quam hanc ob causam solummodo qua dyscrasiam consideramus, quia febris decursui adstricta, cum ea simul incipit et cessat. Si igitur humorum decompositio in scorbuto certo quodam gradu non foret libera et soluta, intellectu haud perciperetur, cur scorbutus non semper qua febris putrida decursum suum absolvat. Peculiaris dyscrasiae scorbuticae indo-

les in sanguine et humorum massa plus vel minus incipientis decompositionis phaenomenis manifestatur. Sanguis, exculto scorbutico habitu, perspicue est decompositus, quod morbo incipiente minus est conspicuum. Sanguis e vena detractus ater est vel in colorem sub-cinereum vergit, post brevem temporis moram cuticula quadam viridi obtegitur, multum seri continet, cito in putredinem transit et inopia cruoris et materiae fibrinae laborare videtur; inprimis vero manifeste proclivitas ad decompositionem in humorum massa durante vita in secretionibus normalibus et abnormibus prodit, porro in sanguinis profluviiis colliquativis, in diarrhoeis foetentibus, in urina brunea maleque olenti et s. p. Post mortem in vasis sanguis fuscus, nigricans, bruneus ac dissolutus reperitur, nec raro effusiones seri cujusdam corrodentis in cavitates aut in telam cellularem, loci discolores, specie gangraenosi in intestinis, cor flaccidum ac pallidum, lien marcidus et corrosus, musculi coloris lividi et crebro tam corrosi deprehenduntur, ut, manibus contacti, dirumpant; ossa conspiciuntur rigida, cariosa, fragilia aut praeter naturam mollia, praesertim eorum epiphyse, quae facile ab ossibus primariis disjunguntur, *) uti et cadavera brevissimo temporis momento in putredinem abeunt.

Cum phaenomena scorbuti ac morborum scorbuticorum ceu notissima praesumo, ad ea tantum phaenomena hic provoco, quibus ex parte verus scorbutus qua morbus cutaneus manifestatur quibusque, praesente diathesi scorbutica, morbi

cutanei hic orientes, tanquam ex hac diathesi prodeuntes cognoscuntur.

Ad descriptionem scorbuti, qua morbi cutanei pertinet cutis quaedam modo magis flaccida et laxa, modo magis rigida, sicca, furfuris modo saepe decedens; aegrotus progrediente cachexia ad aspectum praebet collapsum, in colorem subflavum, sub-viridem vel sub-coeruleum vergentem. Jam prius formantur maculae majores vel minores, communiter irregulares, sub-flavae, sub-virides, satis discolores aut sub-coeruleae, quae serius nigricant vel atrae fiunt et, si in eo sunt ut evanescant, rursus temperatione colorum sub-brunea, sub-viridi vel sub-flava in sanum cutis colorem transeunt. Harum macularum eruptioni saepe intumescencia quaedam, tabulam referens, extremitatum circa pedis malleolos et carpum praecedit, quae, ex parte saltem, sedem suam in cute figit et cum tinctura sordido-flava harum partium conjuncta est. Serius istae maculae increscunt, vel verae formantur ecchymoses. Partim his e maculis, partim e tumoribus mollibus, colore sub-coeruleo tinctis, cito in cute se attollentibus, partim e veris bullis, sero sordido-bruneo vel sanguine liquido repletis, ulcera putrescentia efformantur; haec plerumque sunt depressa, cum marginibus cutaneis sub-coeruleis, laxis et quasi disjunctis, eorum superficies spongiosa est, facile sanguinem emittit et facile super cutis superficiem exuberat; quodsi hae excrescentiae resecantur vel liquore mordaci corroduntur, semper tamen celeriter rursus progerminant; nunquam pus benignum secerunt, sed substantia sub-

*) Lind. l. c. p. 391 — 397.

brunea et mucilaginosa, communiter sanguinis striis intermixta, obductae sunt, vel ichorem tenuem, foetentem, sanguineum secerunt, vel ex iis sanguis dissolutus magna saepe copia profluit, et, cessante sanguinis profluvio, ulcus tenui sanguinis paullum coagulati strato obtegitur. Ejusmodi ulcera si consanescunt, hoc non, ut in aliis ulceribus, fit a margine, sed e medio versus peripheriam. In ejus enim fundo plures quasi insulae oriuntur, semper magis se extendentes et hoc modo tandem cicatrisationem efficientes*). Serius haec ulcera et altius serpunt, ad ipsa usque ossa penetrant atque haec cariosa reddunt, uti et in iis etiam facillime gangraena excolitur. Laesiones cutis fortissimae pluribus in casibus hunc adoptant habitum. Denique scorbutus acrioribus adhuc temporum intervallis leucophlegmatia et cutis oedemate, ut et sudorum frigidorum, glutinosorum, foetentium, imo sanguineorum praesentia manifestatur. Secundum Haase**) et Richter***), hi in tertio demum scorbuti plane exculti stadio et qua signa colligationis universalis produnt. Milman****) idem affirmat, sanguinis profluvia, saepe mortifera, e cute externa, sine vulneris cujusdam indicio, symptomata stadii

ultimi exculti esse scorbuti, Boerhave similiter monet, talia sanguinis profluvia ultimo scorbuti stadio occurrere, his quidem verbis, „haemorrhagiae saepe letales ex ipsa cute externa, non apparente vulnere, proveniunt.“

In scorbuto oris seu stomiacae, scorbuti quadam forma, ubi malum localiter in oris cavo residet, nullum, si faciem et totum aegroti habitum, saepe parum tantummodo cachecticum, exceperis, affectionis cutaneae vestigium observatur, neque adeo non probabile est, decompositionem humorum hic obviam, quoad maximam partem, processu decompositionis locali, qui, altiori passionis gradu obnate, putredo vera localis est nominanda, exaequari, quapropter etiam hac in forma dysphoria generalis multo minor, saltem ab initio, animadvertitur.

In petechianosi contra seu morbo maculoso Werlhofii affectio cutanea apertius prodit, interim tamen a veto scorbuto quibusdam distinguitur proprietatibus. Quamvis communiter maculae, pulicum punctculi similes, verae petechiae, rarius autem, morbo jam exculto, insignes quoque sugillationes formentur, hae tamen crebro colore magis sub-rubro et sub-coeruleo sunt imbutae, raro tam nigricantes quam in scorbuto; nunquam in ulcera transeunt, sed potius singulae, vesicularum formam adoptantes, attolluntur, quae dehiscunt ac tum immania et vix inhibenda sanguinis profluvia efficiunt, nunquam, ut his in laesionibus cutis localibus fieri solet, in ulcera cacoethica abeunt, similiter vero sanguinis profluvia haud coercenda adducunt. Nun-

*) Rust l. c. p. 19. Richter l. c. T. V. p. 769.

**) l. c. T. IV. p. 11.

***) l. c. T. V. p. 769.

****) l. c. p. 59.

quam hoc in morbo putrescentem videmus gingivam, quae in scorbutico a dentibus retrahitur atque hos nudat, quo facto dentes laxi redduntur et nigrescunt, excidunt, imo ipsa consequitur maxillarum arthrocace, cum e contrario in scorbutico nunquam sanguinis profluvia et maculis in cute prodeuntibus et ecchymosis, in petechianosi in praecipue characteristicis, observemus. Idem in petechianosi tumor deest, tabulam seu asserem referens, neque extremitates inferiores ita corrumpuntur ut inutiles evadant, quae symptomata in scorbutico tantum sunt obvia. Denique in petechianosi crebro tinctura quaedam cutis flava et universalis quidem apprehenditur, vel verus idemque praevalens icterus, qui saepe morbo incipienti praecedit, ita ut verisimile videatur, hanc dyscrasiae scorbuticae formam cum systematis hepatici turbatione semper esse conjunctam. Quod hic etiam dysphoria universalis aliter appareat et alia curandi ratio sit adhibenda, tanquam rem notam hoc loco pono.

Ut autem dyscrasia scorbutica in scorbutico magis et fere exclusive cavioris affectione manifestatur, ut petechianosis forma sua minus exculpta cutem similiter omnino non attingit: sic vero etiam haec dyscrasia propemodum vel prorsus exclusive in organo cutaneo potest prodire atque hinc formae morborum cutaneorum scorbuticae peculiare oriuntur, quas autem tum tantum qua revera ex hac dyscrasia prodeunt considerare licet, si, quod in morbis cutaneis scorbuticis est characteristicum, prae se ferunt. Consentaneum est, dyscrasiam scorbuticam hic

nondum summum attingisse gradum, alioquin enim malum forma exculpta vel qua scorbuticus genuinus vel qua morbus haemorrhagicus Werlhofii agnosceretur, sed potius minus perspicue expressum apparere illud debet, ut humorum decompositio maximam partem in affectiones cutaneas possit abire. Ejusmodi morbi cutanei, quoad formam suam, vel cum maculis, sigillationibus et ulceribus veri scorbuti, vel cum petechianosi perfecte congruunt, ubi reliqua tantum phaenomena generalia hujus dyscrasiae desunt, vel peculiaret sistant formas, e quibus quatuor nobis innotuerunt, videlicet 1) Lichen lividus. 2) Purpura urticans. 3) Psudracia scorbutica et 4) Ephelis scorbutica Aliberti, quarum diagnosin nunc constituere conabor.

I. Lichen lividus. Lichen modo magis singulatim existit, modo magis coacervata est papularum inflammatarum eruptio, quae creberrime adultos invadit. Singulae papulae in universum paulo sunt majores quam in strophulo, quamvis vix 2 lineas in diametro contineant. Istud cutis exanthema communiter cum molestiis tantum modice vexantibus consociatum reperitur, nominatim cum turbatae digestionis symptomatibus, atque syphilitici duntaxat et leprosi lichenes, qui a Cel. Professore Struve nominibus Lichenis lenticularis et Lichenis cuprei in praelectionibus designantur, cum insignibus symptomatibus febrilibus et Lichen lividus cum dyscrasia scorbutica conjunctus apparet. Interdum lichen quoque phaenomenon est symptomaticum, alios morbos acutos consequens. Lichen lividus, de quo solo nunc no-

bis sermo est, secundum Willan*), papulis coloris fusco-rubri vel flavi fit conspicuus; praecipue in brachiis et cruribus oritur, quandoque vero etiam in alias corporis partes excutrit; periodis plane indefinitis cum levi epidermidis defoliatione exitum capit, postquam communiter nova eruptio locum habet, ita ut malum per plurium mensium spatium moretur. Homines infirmae constitutionis, tenui victu utentes et gravibus corporis laboribus perfungentes sine symptomatibus febrilibus aggreditur, praeterea etiam adolescentes et infantes, incommodis vitae conditionibus versantes et sufficiente corporis motu carentes. Interdum hic lichen petechialis vel maculis purpureis majoribus, ipsis adeo vibicibus intermixtus, conspicitur eoque propiore suam cum formis morborum scorbuticis affinitatem probat, uti etiam causae amborum excitantes ejusdem sunt generis. Cum inter hunc lichenem lividum et lichenem lenticularem utique quaedam animadvertatur similitudo et ipse Willan afferat, fieri posse, ut et cum lichene cupreo permutetur, quem tamen quae peculiarem speciem haud descripsit et qui aliquatenus cum lichene lenticulari convenire videtur, licet nunquam fere in pustulas purulentas et ulcera transire soléat, ut Willan *) de eo contendit: quomodo ambo sint distinguendi, jam exponere mihi proposui.

*) l. c. p. 35.

1) Lichen lividus exiguis papulis prodit quarum externa species paulum discolor est cum contra lichen lenticularis pustulis majoribus splendidibus coloribus tinctis, distinguatur.

2) In lichene livido symptomata scorbutica simul apparent, quibus lichen lenticularis caret, quorum loco simul symptomata syphilitica et leprosa occurrunt.

3) Lichen lividus saepe eruptiones repetit et sponte potest evanescere, cum lichen lenticularis, semel ortus, commodae tantummodo medendi methodo cedat.

4) Lichen lenticularis quandoque in psoriasis transit, quod in lichene livido ita non est.

Cum lichene etiam chronico lichen lividus permutari posset, sed hic ab illo discernitur:

1) Eruptione multo universaliori et constipatori papularum, quae saepe perspicue symplegmatis connexae prodeunt, sed nunquam sponte evanescunt.

2) Minori papularum tintura, quae modice tantum rubentes conspiciuntur, cum in lichene livido fusco-rubrae vel bruneo-flavae appareant.

3) Simultanea symptomatum syphiliticorum vel leprosum praesentia, cum hic contra diatheses scorbuticae signa adsint.

II. Purpura. Genus, a Willan purpurae nomine distinctum, 5 diversas nobis offert species, quarum duae primae, purpura simplex et haemorrhagica nostram formant petechianosin, quam jam superius commemorando, morbum cutaneum pronuntiavi. Superest igitur, ut hic

breviter de ejus purpura urticante et purpura senili, a Batemann primo in opus suum chalcographicum recepta, disseram, cum purpuram contagiosam, febrem nostram petechialem, ex mea quidem sententia, nequaquam e dyscrasia quadam longius morante progredientem, malis cutaneis scorbuticis adnumerate non liceat.

a) Purpura urticans*). Secundum Willan**) purpura exanthema est, e parvis, manifestis punctis ac maculis coloris purpurei constans, quod ab infirmitate universali, non tamen semper a febre comitatum et cum dyscrasiae scorbuticae signis conjunctum est. Haec purpurae forma initium capit cum epidermidis tuberculis duris, sub-rubris et sub-rotundis; parvi isti tumores a principio gradatim increscunt, intra horarum 24 spatium vero ita rursus collabuntur, ut cum epidermide, eos cingente, planum quoddam aequale efforment et simul in maculas rubro-coeruleas ejusdem ambitus mutantur. Durante nocte maculae paulum attolluntur et color earum bruneo-coeruleas cum paululo ruboris temperatus reperitur; versus tempus matutinum semper priorem conditionem denuo recipiunt et tum coloris sunt magis fuscii et non supra cutis superficiem elevatae. Neque etiam sunt stabiles, sed diversis locis successive apparent, praesertim in cruribus, sed interdum etiam in femoribus, brachiis, in pectore et s. p.

*) Bateman l. c. Plate 29.

**) l. c. p. 345.

In cruribus et brachiis inter eas saepe petechiae prodeunt. Mora hujus mali diversa est; saepe 5 ad 5 hebdomades perdurat et hoc tempore manus et malleoli tumore quodam oedematoso corripuntur, qui in scorbutico occurrenti plane similis est. Symptomata quam maxime molesta sunt: magna imbecillitas et infirmitas, ita ut et ciborum appetentiae defectus; sanguinis vero profluvia et febres, secundum observationes a Willan institutas, nunquam cum ea sunt consociata, quae semper purpuram haemorrhagicam comitantur. Communiter purpura urticans aestate et autumno conspicitur et primo homines invadit quotidie gravibus laboribus vires consumentes, qui alimentis pravis ac tenuibus nutriuntur, secundo feminas juniores et teneras, vitam luxuriosam degentes et corpus parum motu exercentes. In posterioribus quandoque macularum caerulearum phaenomenon, antequam anasarcae vestigia appareant, invenitur, ctura dura sunt et tensa, ita ut rigidus eorum habitus ambulationem difficilem reddat et aegrotas cito fatiget.

b) Purpura senilis*) Haec purpurae forma neque a Willan neque in prioribus operis Batemani de morbis cutaneis editionibus allata est. Bateman serius nonnullos ejus casus observabat, qui semper characterem ostendebant valde aequabilem; corripiebat tantummodo mulieres senescentes, praesertim in parte externa

*) Bateman l. c. Plate 30.

antibrachii, pedetentim erumpentibus fusco-purpureis maculis formae irregularis et diversae magnitudinis manifestabatur. Quaevis earum 7—10—12 dies in cute permanet, antequam sanguis effusus est resorptus. Perpetua harum ecchymoseon eruptio in casu quodam intra decem annos observabatur, in aliis durante haud mediocri temporis intervallo atque in omnibus casibus brunea cutis brachialis tinctura perpetuo relinquebatur, sanitas non tam intime affici videbatur, quam in aliis purpurae formis.

III. *Psydracea scorbutica*. Scabies spuria, *Pfora spuria*, *Psydracea* cognoscitur vesicularum parvarum, singulatim magis conspicuarum, in basi sua rubentium, in apice sero quodam pellucido vel turbido repletarum, praesentia, quibus in universum vis inficiendi deest, quamvis a scabie lymphatica, ab ipsa purulenta, ac si, ut saepius animadvertitur, et papulae singulae, sub-rufae eis sunt intermixtae, a scabie adeo papulosa, per speciem externam vix discerni possint, atque eo minus cum et earum decursum dysphoria quaedam universalis eaque non mediocris comitetur. Ad haec exanthemata, scabiem referentia, a scabie genuina distinguenda, sequentia erunt respicienda:

1) Vera scabies exclusive per infectionem oritur, licet haec non semper possit ostendi, cum e contrario scabiem spuriam a diversis aliis cum internis tum externis causis derivari liceat, ac rarioribus tantum in casibus, si e. g. venenum syphiliticum subjacet, infectionis via latius possit propagari.

2) Scabies genuina communiter inter digitos apparere incipit ac plerumque quam maxime circa juncturam manus et cubiti, ubi et in articulo pedis ac genuum excolitur, denique semper faciem a morbo relinquit immunem, cum contra scabies spuria in quovis corporis loco incipere possit et erumpere, ipsi faciei non parcat et nominatim non tam definite in articulorum regione excolatur.

3) Scabies genuina semper malum cutaneum est primum contagiosum, cum scabies spuria nisi ab impulsibus externis definitis oriatur, nunquam non phaenomenon morbosum secundarium et symptomaticum sit existimandum.

4) Scabies spuria raro tam universaliter quam genuina diffunditur, non facile tantas excitat exsudationes ut scabies purulenta, neque escharis impetiginosis et ulceribus ansam praebet.

5) Vera scabies usu interno et externo sulphuris curatur, quae remedia sulphurica ad curandam psydraceam saepe nihil conferunt, imo haud raro sunt damnosa.

Varia psydraceae formas, quae duntaxat secundum causas excitantes in eam distribui potest, quae externis causis ortum debet atque in talem, quae cum conditionibus morborum internis est copulata, hoc loco praetereo et solummodo psydraceae formam, cum diathesi scorbutica vel scorbuto penitus exculio praedeuntem describam. Ista exanthemata, scabiem aemulantia, statu simultaneo scorbutico eoque quod communiter inter maculas scorbuticas et ecchymoses apparent, facili opera distinguuntur. Pustulae ipsae tubercula dura formant, quibus insident et

haud raro in formam bullosam majorem excoluntur, quae a Cel. Professore Dr. Struve in praelectionibus sub Phymatis nomine affertur, ad cuius descriptionem, paulo inferius exhibitam, Lectores benevolos relego. In omnibus corporis partibus possunt prodire, communiter autem ad extremitates superiores et inferiores restringuntur, et haud raro, praesertim ubi frequentiora erumpunt et confluent, in ulcera scorbutica transeunt. Ioannes Petrus Frank *) similiter de psydracea scorbutica: „in scorbuto, inquit, apud illos, qui carceribus aut navibus angustis detinentur, aut in locis uliginosis, impuris, vitam ducunt, ad cutem pustulae oriuntur, quae, etsi psorae figuram et pruritus habentes, non tamen a methodo in psora laudata superantur.“

Phyma bulla quaedam est, fluido quodam, puri simili, repleta et qua forma bullosa major psydraceae potest considerari. Oritur sub inflammationis symptomatibus modo magis modo minus manifestis, inter quae epidermis celeriter attollitur, quo facto bullula pure repleta jam erumpens apparet. Hae bullae communiter valde singulatim ac dispersae in cute deprehenduntur atque praecipue in cruribus et brachiis, quoad posteriora, in digitis efflorescunt. Magnitudo earum diversa est et cum ambitum parvae nucis avellanae quandoque referant, ovi modici columbini interdum ampli-

tudinem asequuntur. Symptomata localia, quibuscum in cute prodeunt, diversi sunt generis. Cum pemphigo tantum phyma permutari potest, a qua tamen perspicue purulento bullarum contento, quod in pemphigo semper materia est serosa, distinguitur, item semper fere phaenomenon duptaxat est symptomaticum. Secundum observationes praeceptoris mei honoratissimi, Cel. Professoris Dr. Struvii, tres numerantur species, e quibus hic phyma tantum scorbuticum mihi est describendum. Haec phymatis species magnam cum furunculis ostendit similitudinem ac rarius observatur. Apparent videlicet singulae bullae purulentae, in membris corporis dispersae, quae supra fundum caeruleum, papulum durum et elevatum, hanc ipsam ob causam similitudinem cum parva furunculo-rum specie prodentem, depressae ad magnitudinem lupinorum attolluntur, et per aliquot dies in cute permanent, quo facto disrumpuntur et in fundo caeruleo ulcusculum depressum relinquunt. A furunculo hoc malum manifesta bullae purulentae praesentia et minori caeruleorum cutis tuberculorum sensibilitate discernitur.

IV. Ephelis scorbutica Aliberti. In una vel pluribus cutis partibus omnium eorum, qui in carceribus vitam degunt, qui aërem pestilentem inspirant, qui nunquam lintea commutant et cet. conspicitur qua macula magni ambitus, coloris sordido-rubello-sub-brunei, cui quaedam cum fuligine pinea similitudo potest attribui. Ejusmodi maculae cuti foedissimum ac fastidiosum conciliant adspectum. Communiter

*) l. c. p. 182.

haec ephelis in inferiori pectoris parte, in dorso, in externa brachiorum ac femorum parte observatur; interdum per totam corporis superficiem diffunditur. Cum ecchymosis commutari non debet, quae creberrime in extremitatibus inferioribus occurrunt et macularum scorbuticarum nomen gerunt. Ephelis scorbutica formas valde diversas adoptat, interdum maculas rotundas et sub-rotundas format; aliis in casibus maculae irregulares apparent, hic illic dispersae, denique et tota cutis mutata potest esse et nigricans. In quibusdam hominibus pectus splendens et laeve animadvertitur, in aliis manu contactum, immanis est asperitatis. Nec raro observatur, humeros furunculis, tumoribus sanguineis et apicibus purulentis obtegi. Prodit tum parvarum crustarum, e vehementi frictione aegrotorum orientium, ad quam intolerabili pruritu fere coguntur, haud mediocris copia: Alibert *) affirmat, in quibusdam corporis partibus cutem, quoad speciem externam, cuti anserinae videri similem. Inter varietates, in ephelide scorbutica occurrentes, duae sequentes observatione dignae videntur:

1) Ephelis scorbutica nigro-maculata. Haec vulgaris est species. Praecipue apprehenditur ubi inopia ac miseria sedem fixerunt, apud homines videlicet in carceribus lan-
guescentes vel locis inclusis humidis et insalu-

bribus morantes. Interdum nullas format maculas, quia in tota superficie, in thorace, abdomine et toto corpore diffusa est.

2) Ephelis scorbutica variegata. Haec species, tabula chalcographica 27bis operis Aliberti quoque delineata, quam rarissime occurrit. Corpus eorum, qui hoc malo afficiuntur, aequè maculis obiectum est ac pellis leopardorum et certarum vaccarum britannicarum.

Ephelis scorbutica creberrime coloris est terreo-sub brunei; quandoque colori Chocolatae videtur similis, in aliis casibus fuliginis nigredinem prae se fert. Si cutis toto ambitu correpta est, aegroti purgatoribus caminorum sunt comparandi. Attamen cutem interdum locis nonnullis colorem suum naturalem retinere observamus. Loca cutis sana, quae nonnunquam satis insignia et toto corpore sunt disiecta, efficiunt ut cutis ceu tigrinis maculis varia, limbis circumdata vel nigris maculis conspersa appareat. Alibert ejusmodi vidit miserum, qui flebilem offerebar adspectum; Zebrae erat equiparandus. In ephelide scorbutica autem tam vehemens pruritus quam in ephelide hepatica sentitur; hic pruritus praesertim transpirationis defectu et furunculis producit, omnibus cutis punctis progerminantibus. Cum ephelis scorbutica jam veterascit, cum imprimis in tota corporis superficie est diffusa, terribilem spargit odorem, nulli alii equiparandum, quem vero illi facile agnoscunt, qui carceribus Dionysiopolis frequentarunt, ubi ephelis scorbutica quam saepissime occurrit. Sine dubio

*) l. c. T. I. p. 396. spq.

haec exaporatio, ab hominibus, nervis resolutis laborantibus et valde sensilibus, inspirata, plurimorum morborum putridorum causa potest existimari, qui certis anni temporibus his in regionibus humidis et insalubribus dominantur. Ut ephelis hepatica communiter homines invadit hepate laborantes, a qua complicatione et nomen est sortita, ephelis scorbutica e contrario individua tantum aggreditur, quae scorbuticas patiuntur affectiones, atque talibus in aegrotis diversa animadvertuntur symptomata, scorbutum stipantia, e. g. relaxatio gingivae, saepe adeo sanguinis profluvia aegre inhibenda, cessatio menstruationis apud feminas, vis muscularis jactura, macritudo et marasmus atque animi affectio tristis et melancholica.

Praeter formas morborum cutaneorum, modo descriptorum, dyscrasia scorbutica saepe adhuc cum aliis complicatur morbis cutaneis, qui tum semper hanc complicationem pluribus symptomatibus characteristicis, scorbuticis duntaxat morborum cutaneorum formis propriis. cognoscendam dabunt, Liceat mihi ad nonnullos harum complicationum Lectorum animos advertere.

Quamvis erysipelas proprie scorbuto adnumerari non posset, interdum tamen in scorbuto prodit actum characterem, hic morbo peculiaris, adoptat. Casus quidam, in clinico nostro a me observatus, evenit qui sequuntur exhibebat:

Aegrotus quidem, scorbuto exculso laborans, subito erysipelate faciei corripiebatur; tumor ab initio coeruleo-sub-ruber, altero die coeruleus et tertio plane atro-coeruleus conspiciebatur et per totum laevum faciei latus et partes capitis

capillati propagabatur. Dolor non admodum erat gravis et quae adderat febris, symptomatibus gastricis juncta, non ita vehemens. Die post eruptionem quinto in aure et genis parvae attollebantur vesiculae, lympham quadam turbida, seroso-sanguinea repletae. Interjectis diebus nonnullis, tumor desidere incipiebat, vesiculae crusta abducebantur, color coeruleus magis magisque rarecebat et jam cutis in genis quibusdam in locis decedere inchoabat. Erysipelatis praesentia oriticam hoc in morbo vim habuisse videtur, nam ulcerum scorbuticorum species externa insigniter emendabatur atque haec cicatricibus obduci incipiebant; halitus foetens cessabat, gingiva firmior reddebatur et parum defuit quin aegrotus pro sanato haberetur.

Furunculorum accessio in hominibus, dyscrasia scorbutica laborantibus, haud raro contingit, atque hi etiam, ut reliquae cutis affectiones, formam recipiunt scorbuticam, in locis cutaneis colore tub-coeruleo tinctis attolluntur, minus sunt dolentes, cum febre non conjuncti et in ulcera scorbutica transeundi proclivitatem produnt. Similiter Josephus Frank, *) scorbutum quandoque cum plica polonica complicari, affirmat, cujus verba hic sequuntur: „Postremo et scorbutica diathesis haud raro cum plica societatem init, quod ex gingivarum potissime conditione, nec non ex haemorrhagiis, utpote plicae simplici non familiaribus, palam fit.“

*) l. c. Vol. II. part. prim. pag. 532.

Sine sufficiente utique ratione sententia de scorbutica plurium leprae generum endemico-rum natura saepe proposita est. Nominatim huic sententiae adstipulantur auctores qui de lepra Norvagica egerunt, Radesyge et Spedalskhed **) appellata, porro auctores lepram Tauricam ***) et Pellagram ****) tractantes et ipse celebratus Henslerus, quoad formas nonnullas leprae, medio aevo praevalentes. †)

Plus minus causa sic dicta (hoc loco scorbutus), morborum cutaneorum formis peculiarem quendam characterem imprimere videtur. Hic quidem plus minus uno et altero vel pluribus symptomatibus manifestatur, videlicet: resoluta quodam et ad decompositionem putridam propenso humorum massae habitu, cute modo laxa magis, modo rigida, sicca et defoliabili, facie aegroti, procedente cachexia, collapsa, quae in colorem sub-flavum sub-viridem vel sub-coeruleum vergit, maculis minoribus aut majoribus, communiter irregularibus, sub-flavis, subviridibus, discoloribus vel subcoeruleis, quae serius nigricant vel prorsus atrescunt et, cum evanescent, rursus per colorum temperationem quandam sub-coeruleam, sub-viridem vel sub-flavam in colorem cutis sanum transeunt, tumore ex-

tremitatum, tabulam referente, circa malleolos pedum et carpum, qui saepe eruptioni macularum supra commemoratarum praegreditur et ex parte sedem suam in cute figit, cum sordido-flava harum partium tinctura consociatus; dictarum macularum seriori in ecchymomata et ulcera transitu, quae posteriora partim ex his, partim e tumoribus mollibus, sub-coeruleis, cito e cute se autolentibus, vel e fortutis cutis laesionibus, quibus character scorbuticus, jam supra descriptus, impressus est, ortum ducunt; putrida gingivae conditione, halitu foetenti, eo quod dentes laxi fiunt, atrescunt et excidunt, cutis leucophlegmatia et oedemate, denique serioribus temporum intervallis, ubi jam scorbutus penitus excultus simul obvius est, sudorum frigidorum, glutinosorum, imo sanguineorum praesentia, quae symptomata omnia dyscrasiam scorbuticam satis superque comprobant.

**) Hensler in der Vorrede l. c. pag. II. seq. Arbo l. c. pag. 5 sqq. Pfferkorn l. c. dag. 33.

**) v. Martius l. c. pag. 68.

**) Sirambio l. c. p. 49 sqq. Jensen l. c. p. 38 sqq.

†) Hensler l. c. pag. 171.

Libri sequentes hac in commentatiuncula sunt citati:

- Dr. August Gottlieb Richter specielle Therapie, herausgegeben von Dr. Georg August Richter. Berlin 1821 — 26.
- Dr. Wilhelm Andreas Haase. Ueber die Erkenntniß und Kur der chronischen Krankheiten des menschlichen Organismus. Leipzig 1820.
- Dr. Jacob Lind's Abhandlungen vom Scharbock nach der 2ten Ausgabe; aus dem Englischen übersetzt von I. N. Pezold. Leipzig 1775.
- Dr. Franz Milman Untersuchungen über den Ursprung der Symptome des Scorbut und der Faulfieber; aus dem Englischen übersetzt von Lindemann. Berlin 1795:
- De curandis hominum morbis. Epitome praelectionibus dicata Auctore Johanne Petro Frank. Manheim 1795.
- Die Hautkrankheiten und ihre Behandlung, systematisch beschrieben von Robert Willan, aus dem Englischen übersetzt von Dr. Gotthelf Friese. Breslau 1816.
- Practische Darstellungen der Hautkrankheiten nach Willans System bearbeitet von Thomas Batemann, aus dem Englischen übersetzt von Abraham Hanemann. Halle 1815.
- Thomas Bateman Delineations of cutaneous Disea-

ses, exhibiting the characteristic Appearances of the principal genera and species comprised in the Classification of the late Dr. Willan and complementing the series of engravings begun by that author. London 1817.

Description des Maladies de la Peau par I. L. Alibert Paris 1814.

Précis theorique et pratique sur les maladies de la Peau par M. Alibert. Paris 1818.

Drey Abhandlungen von den Kennzeichen, Ursachen und der Heilmethode der norwegischen Pest (oder Radesyge) von Arbw Mangor und Pfeferkorn, aus dem Dänischen mit einer Vorrede von Philipp Gabriel Hensler. Altona 1799.

Abhandlung über die krimische Krankheit und deren ärztliche Behandlung von Dr. Heinrich von Martius. Freiberg 1819.

Dr. W. X. Jansen de Pellagra, morbo in mediolanensi ducatu endemio. Lugduni Batavorum 1788.

Cajetan Strambio's Abhandlungen über das Pellagra, aus dem Italienischen von Dr. Carl Weigel Leipzig 1796.

Dr. Philipp Gabriel Hensler vom abendländischen Anssatz im Mittelalter nebst einem Beitrage zur Kenntniß und Geschichte des Aussatzes. Hamburg 1790.